

Cincér

MEGÚJUL AZ

Alcsúti Arborétum

SZÉCHENYI 2020

MAGYARORSZÁG
KORMÁNYA

Európai Unió
Európai Regionális
Fejlesztési Alap

BEFEKETÉS A JÖVŐBE

tartalom

LÁTOGASSON EL!
Kökörcsin Erdei Iskola

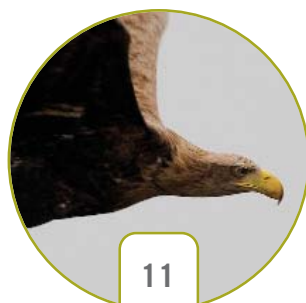
PROGRAMAJÁNLÓ

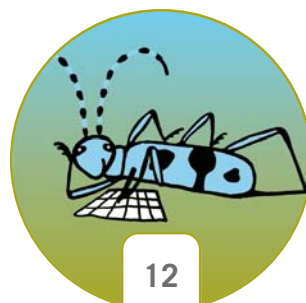
INTERJÚ
Habsburg-Lotharingiai Mihály

AKTUÁLIS
Az Alcsúti Arborétum

NYITOTT SZEMMEL
Sasszámlálás

CINCÉR KÁZMÉR

Duna-Ipoly Nemzeti Park Igazgatóság

Kiadja: Duna-Ipoly Nemzeti Park Igazgatóság
Felelős kiadó: Fűri András igazgató
Budapest, 2015
Szerkesztő: Előd Réka, Lichter Katalin
Címlapon: tavasz, Halász Ferenc
További fotók készítői: Apfel Ágnes, Bajor Zoltán,
Belényesy Károly, Gehring János, Ivanics Imre,
dr. Jankainé Németh Szilvia, Klébert Antal,
H. Kolláth Mária, Kolláth Ferenc, Kovács László
Rejtvény: H. Kolláth Mária
Kiadványszerkesztés: Kiss Maja
Nyomdai kivitelezés: Köménymag Kft.

Jelen kiadvány az Európai Regionális Fejlesztési Alapból, „Az Alcsúti Arborétum fejlesztése” című, KEOP-3.1.2/09-11-2013-0031 azonosító számú pályázat keretén belül készült. Ingyenes terjesztésű kiadvány, amely környezetbarát újrahasznosított papírra készült.

www.dunaipoly.hu

Látogasson el...

AZ ESZTERGOMI KÖKÖRC SIN ERDEI ISKOLÁBA!

Esztergom-kertváros határában, a Strázsa-hegy lábánál 10 éve áll a látogatók szolgálatában a **Kökör csin Erdi Iskola**, a Duna-Ipoly Nemzeti Park nyugati kapuja. Környéke évtizedeken át katonai lőtér volt, ami hatékonyan megvédte a beépítéstől és a látogatók okozta zavarástól is. Részben ennek köszönheti a terület mai viszonylagos érintetlenségét, természeti értékekben való gazdagságát.

Az erdei iskola épülete

Bunkerek a nemzeti parkban?

A volt katonai lőtér sok felfedeznivalót rejt, de csak terepi vezetővel, illetve természetvédelmi őr kíséretében látogatható. A föld alatt betemetett katonai bunkerek sora áll,

Címünk: 2509 Esztergom, Strázsa-hegy

Megközelítés: a 117. számú főút és az úgynevezett „Suzuki út” kereszteződésében.

Kapcsolat, bejelentkezés: Dr. Jankainé Németh Szilvia, 06 30 663 4614 vagy 06 33 435 015, e-mail: esztergom@dinpig.hu

www.dunaipoly.hu

Madárgyűrés

amelyekből kettőt – kérésre – meg is mutatunk a „Vasfüggöny túra” résztvevőinek. A volt hadifogolytábor temetőjét a honvédség hozta rendbe, itt még jól látszanak a tömegsírok hantjai, és néhány eredeti kereszt is megmaradt a névtelen sírokon.

A területet néhai tankbeállók, harckocsi mosó és lőárkok szabdalják – ám ma ezek már védett növényritkaságok homoki élőhelyei. Koratavasszal a leány- és feketekökör csin, májusban a nagyzezerjófű és számos orchidea faj, nyáron az árvalányhaj kiterjedt állományai szegélyezik a **Strázsa-hegy tanösvény** kanyargós útvonalát. Az itt élő lepkefajok sokasága miatt a terület a rovarászok kedvelt kutatóhelye. A hegy tetején álló kilátóból egyedülálló körpanoráma nyílik a környező hegyekre és Esztergom városára.

A Strázsa-hegy lábánál épült a volt katonai tiszti kaszinó – ma ez az erdei iskola épülete. Itt néhány órás természetismereti foglalkozások lebonyolításától a tanösvénytúrán vagy éppen a „vasfüggönytúrán” keresztül az egy hetes erdei iskola programig, számtalan izgalmas és érdekes programlehetőséggel várjuk a látogatókat. Az épület emeletén egy kis természetismereti kiállítás segíti a tapasztalatok elmélyítését. Erdi iskolánkba várjuk az óvodás- és iskolás csoportokat, családokat, turistákat és minden természet-szerető látogatót!

*A bemutatóhely
névadója a
leánykökör csin*

Cincér Kázmér PROGRAMAJÁNLÓJA

Április

Május

Április 24. péntek, 9.00 óra

Szent György-napi kihajtás Dinnyésen

Rackák, kecskék, magyar szürke és magyar tarka marhák kihajtása a Madárdal tanösvény-menti legelőre.

☀ 750 és 500 Ft/fő 📍 Fenyvesi László, 06 30 663 4630

Április 25. szombat, 10.00 - 14.00 óra

Békák Világnapja a Jági-tónál

A túra fókuszában a békák sokszínű világa áll.

☀ 600, 400 és 250 Ft/fő 📍 Becsei Katalin, 06 30 511 1802

Április 25. szombat, 7.00 - 11.00 óra

Tavaszi zsongás

Madármegfigyelő túra a naszályi Ferencmajori-halastavaknál.

☀ 750 és 500 Ft/fő 📍 Csonka Péter, 06 30 663 4659

Április 25. szombat, 19.00 - 22.00 óra

A kékbegyek esti dala a Madárdal tanösvényen

A tó esti körbejárása közben a legkülönfélébb nádi és parti-madarak hangjait hallhatjuk. Az énekhangok megszámlálásával a fészkelőpárok is megmutatkoznak.

☀ 750 és 500 Ft/fő 📍 Fenyvesi László, 06 30 663 4630

Április 26. vasárnap, 10.00 - 13.00 óra

Föld Napja: Kenuval a szentendrei Duna-ágon

Kisorosziból a folyás irányában evezünk le a Tahi hídfőig.

☀ 2500 és 1800 Ft/fő 📍 Tomcsányi Zsófia, 06 30 640 4474

Április 26. vasárnap, 10.00 - 16.00 óra

Tájházak Napja – Kézművesség

A Tájház udvarain minden órában más és más kézműves bemutatóval várjuk a látogatókat.

☀ ingyenes 📍 Verbőczy Gyuláné, Erika, 06 30 494 3368

Április 30. csütörtök, 10.00 - 16.00 óra

Az Ipoly-völgy kincsei

Részletekért figyelje honlapunkat és Facebook oldalunkat!

☀ ingyenes 📍 Halász Ferenc, 06 30 693 3577

Május 1. péntek, 18.00 óra

Esti lesen: fülemülék éjszakája, nem csak fülemülékkel

Túrasorozatunk célja, az éjszaka aktív élőlények megfigyelése, megismerése.

☀ 750 és 500 Ft/fő 📍 Sevcsik András, 06 30 238 0063

Május 2. szombat, 9.00 óra

A pilisi len nyomában – hosszú túra

A résztvevők megismerkedhetnek a terület karakteres élőhelyeivel, védett és fokozottan védett növényeivel, köztük a Földön csak itt élő pilisi lennel, mely a terület egyik igazi ékköve.

☀ 1000 és 650 Ft/fő 📍 Becsei Katalin, 06 30 511 1802

Május 9. szombat, 9.00 óra

Orchideás túra - fényképezőgéppel a Vértesben

Séta a Haraszt-hegyi tanösvényen, ahol gyönyörködhetünk a bíboros kosborokban, a nagy ezerjófűvekben, s közben meghatározzuk az utunkba kerülő madarakat.

☀ 1000 és 650 Ft/fő 📍 Klébert Antal, 06 70 330 3854

Május 9. szombat, 7.00 - 15.00 óra

Madarak és Fák Napja Naszályon

Színes programok, madarászás, madárgyűrés és játszóház várja a Naszályon az érdeklődő madárbarátokat.

☀ ingyenes 📍 Csonka Péter, 06 30 663 4659

Május 9. szombat, 10.00 - 17.00 óra

Madarak és Fák Napja a Jókai-kertben

Egész nap játékos vetélkedő, természetismereti programok várnak kicsit és nagyot egyaránt a svábhegyi Jókai-kertben.

☀ ingyenes 📍 Apostol Nikolett, 06 30 531 9363

Május 10. vasárnap, 11.00 és 15.00 óra

Kisállat-bemutató: Kiskerti ornitológia a Sas-hegyen

A gyerekekkel felelevenítjük az általuk is ismert madárfajokat, ezen keresztül megbeszéljük azok sajátosságait: élőhelyi, táplálkozási, fészkelési szokásait, igényeiket.

☀ 1400 és 700 Ft/fő 📍 Kremnicsán János, 06 30 408 4370

Május 10. vasárnap, 10.00 - 13.00 óra

Kenuval a szentendrei Duna-ágon

Kisorosziból a folyás irányában evezünk le a Tahi hídfőig.

Útközben megismerkedünk a folyópart élővilágával, természeti értékeivel.

☀ 2500 és 1800 Ft/fő 📍 Tomcsányi Zsófia, 06 30 640 4474

☀ Részvételi díj 📍 Kapcsolat, bejelentkezés

* sorrendben: teljes árú, kedvezményes és csoportos/gyermek részvételi díjak

Június

Május 15. péntek, 19.00 óra

Az éjszaka hangjai a csillagos égbolt alatt

Egy rövid, kellemes túra alatt az éjszaka hangjaival ismerkedhetünk meg, majd a Gerecse legsötétebb réttjén szakavatott csillagászok mutatják be a tavaszi égboltot.

☀ 1500 és 1200 Ft/fő 📍 Csonka Péter, 06 30 663 4659

Május 16. szombat, 10.00 óra

A Szénások kincsei – A pilisi len és az István király-szegfű nyomában

Túránk a Pilisszentiván fölötti Borbás-gerincre vezet, mely a terület igazi szentélye.

☀ 750 és 500 Ft/fő 📍 Becsei Katalin, 06 30 511 1802

Május 24. vasárnap, 10.00 - 13.00 óra

Kenuval a szentendrei Duna-ágon

Kisorosziból a folyás irányában evezünk le a Tahi hídfőig. Útközben megismerkedünk a folyópart élővilágával, természeti értékeivel.

☀ 2500 és 1800 Ft/fő 📍 Tomcsányi Zsófia, 06 30 640 4474

Május 30. szombat, 18.00 óra

Denevérest

A sötétben repülő denevérek látványa és a szabad füllel nem érzékelhető pittyegéseik hallgatása is különleges élményt nyújt.

☀ 1000 és 650 Ft/fő 📍 Sevcsik András, 06 30 238 0063

Május 30. szombat, 9.00 óra

Kirándulás a Küddői-hegyre, a piros kígyószisz otthonába

A pár tucat hektárnyi területen él 30 védett növényfaj, és számtalan védett állatfaj.

☀ ingyenes 📍 Németh András, 06 30 236 8351

Május 30. szombat, 10.00 óra

Nagyezerjófű és orchidea virágzás a Strázsa-hegyen

A nagyezerjófű a citrus-félék családjába tartozik. Az egész növény kellemes citrom illatot áraszt, hozzányúlni azonban veszélyes, a levelek fonákán található szőrök allergén anyagot fecskendeznek a „támadóba”.

☀ 750 és 500 Ft/fő 📍 dr. Jankainé Németh Szilvia, 06 30 663 4614

Május 30. szombat, 19.00 óra

Csillagnéző túra a Pilisben

Hallgatjuk az esti erdő hangjait, megvizsgáljuk az elénk kerülő lábnyomokat és egyéb jeleket, amiket az erdő lakói hagyhattak.

☀ 1500 és 1200 Ft/fő 📍 dr. Jankainé Németh Szilvia, 06 30 663 4614

Június 5. péntek, 16.00 - 19.00 óra

Jókai kora, Jókai bora

Borkóstolóval egybekötött irodalomtörténeti est a svábhegyi Jókai-kertben.

☀ 2000 Ft/fő 📍 Sipos-Bartl Boglárka, 06 20 994 7980

Június 6. szombat, 9.30 óra

Irány a Magas-Börzsöny! Fényképezőgéppel a Kis Apolló-lepke nyomában

Testközeli lepkeszemle. Egy ritka, védett lepkefaj cserkelése, távcsővel, jó szemmel!

☀ 750 és 500 Ft/fő 📍 Sevcsik András, 06 30 238 0063

Június 6. szombat, 9.30 óra

Fűben-fában gyógynövény ismereti túra

Farkas Péter fitoterapeuta vezetésével ismerkedhetnek látogatóink a láprétek nyár eleji gyógynövényeivel, bővíthetik tudásukat használatukról, gyógyhatásukról.

☀ 1100 Ft/fő 📍 Verbőczy Gyuláné, Erika, 06 30 494 3368

Június 6. szombat, 9.00 óra

Csúszó-mászók nyomában, avagy nyeljük le együtt a békát

A túra alkalmával a Pilisszentivánon található Jági tanösvényt járjuk be, kiemelten a Jági-tó pikkelyes és nyálkás bőré lakóival ismerkedünk.

☀ 750 és 500 Ft/fő. 📍 Becsei Katalin, 06 30 511 1802

Június 6. szombat, 14.00 óra

Túra a Szent István király-szegfű birodalmában

Az év vadvirágai idén a fehér szegfűvek. Közéjük tartozik az István király-szegfű is, mely a Sas-hegyen is megtalálható.

☀ 950, 750 és 600 Ft/fő 📍 Kremnicsán János, 06 30 408 4370

Június 7. vasárnap, 10.00 - 13.00 óra

Kenuval a szentendrei Duna-ágon

Kisorosziból a folyás irányában evezünk le a Tahi hídfőig. Útközben megismerkedünk a folyópart élővilágával, természeti értékeivel.

☀ 2500 és 1800 Ft/fő 📍 Tomcsányi Zsófia, 06 30 640 4474

További információ:

www.dunaipoly.hu

A programok változtatásának jogát fenntartjuk.

Habsburg-Lotharingai Mihály főherceg és családja az alcsúti kápolna előtt

Az alcsúti kastély József nádornak, majd leszármazottainak volt otthona, melyet a II. világháborúban, a front közeledésekor hagyott el a család, akkor még nem sejtve, hogy örökre. Távozásuk után nem sokkal a kastély leégett, a főhercegi család pedig emigrációba kényszerült. A rendszerváltás után a család több tagja is visszatért Magyarországra, köztük **Habsburg-Lotharingai Mihály főherceg** úr is, akit a kastélypark megújulása kapcsán alcsúti emlékeiről, a kastélypark lehetséges fejlesztési irányairól kérdeztünk.

- Amikor családjuk már külföldön élt, akkor volt információjuk arról, hogy a birtokkal itthon mi történik?

Egyáltalán nem volt semmilyen kapcsolat, sem információ. Egy-két levél érkezett, egy-két fényképet találtam a szüleim hagyatékában. Ők tudtak erről többet és aggodalommal figyelték, mi történik szeretett otthonukkal, amit József nádor szeretettel építtetett, és amit Pollack Mihály tervezett. Az volt a legszebb épület a klasszicizmus idején. Én nem emlékszem a kastélyra, amikor még ép volt, de az idősebb testvéreim igen. Nekik ez kicsit szomorúbb látvány, mint nekem.

- Jelenleg folyik az Alcsúti Arborétum rekonstrukciója. Többek között egy tanösvényt is kialakítunk, melynek tábláin a családról, a kastélyról, az arborétum létrejöttéről és a növényzetről mesélünk. A csörgedezőről például azt olvashatjuk, hogy a család Kneipp-kúrára is használta ezt a kis mesterséges vízfolyást. Ez tényleg így történt?

Nagypapámtól tudom, hogyan használták a gyerekek. A dédnagypapánk nagy barátja volt Kneipp atyának, hozzá ment, ha egészségügyi problémái voltak. Kneipp atya nem kérdezte, ki honnan jött, nem kért fizetséget. Az emberek csak beálltak a sorba, elmondták, mi bajuk van, ő meg lefröcskölte őket jéghideg vízzel. Ott kezdődött ez a barátság is. Az atya többször járt Alcsúton, ahol kiépítették ezt a rendszert, a csörgedezőt. Hideg, sőt inkább jég hideg víz folyt benne, hó vagy jég; télen is használni kellett.

A nagypapám mesélte, hogy nekik gyerekként ebben kellett meztláb járni. Nem nagyon szerették, de ez inkább volt parancs, mint kérés, így megtették. Nyáron viszont élvezték a játékot benne, még József Károly gyerekei is eljöttek. Sokan nem hallottak erről, de Németországban mindenhol ismerik a Kneipp-kúrát.

- Ön szerint melyik út a helyesebb: változtatás nélkül megőrizni azt, ami létrejött itt kétszáz évvel ezelőtt, vagy elindulni egy új koncepció mentén: ami volt, azt használni, de a megmaradt értékek megőrzése mellett tovább is lépni, elindulni a jövő felé?

Nekem vannak saját elképzeléseim, de ez nem azt jelenti, hogy ezek a jó megoldások. Kezdetből fogva, mióta hazajöttem 1980-ban, ez a látvány engem mindig arra indított, hogy valamit tenni kellene. Intézni valamit, legalább a család támogatásával. Erre eddig nem volt lehetőség, ezek csak álmok voltak, de nem reális álmok. De én reméltem, mindig álmodtam egy olyan épületről, ami az lenne, ami volt. Látom a szomszéd országokban is, hogy milyen értékek ezek a kastélyok, és mennyire vonzóak a turisták számára. Amikor a kormány Kastély Programjának eredményeként újjáépülő hatvani kastélyban, mint Nemzeti Vadászati Múzeumban jártam, akkor mondtam, hogy hasonlót az alcsúti kastéllyal is el tudnék képzelni. Ezeket a lehetőségeket szeretném megbeszélni a felelős emberekkel. Attól félek, hogy ha a meglévő épületrészeket kicsit átalakítják, például a megmaradt konyha-traktra ráépítenek valamilyen új részt, akkor már nem lehet kastély-rekonstrukcióról beszélni. Persze ez a hatóságok döntése, hogy mennyire értenek egyet az alcsúti kastély felépítésével. Az azonban nagyon nagy öröm az egész családnak, hogy ilyen sok minden történt az arborétumban, és fog is történni a továbbiakban. Boldogok vagyunk, hogy ilyen szép számban jönnek a látogatók. Korábban csak a család élvezte ezt a szép látványt, most pedig tízezrek jönnek. Ennek örülünk akkor is, ha Alcsútra gondolni még mindig szomorú, még mindig ez az otthonunk.

AZ ALCSÚTI ARBORÉTUM FEJLESZTÉSE

KEOP-3.1.2/09-11-2013-0031 SZÁMÚ PÁLYÁZAT

A József nádor által megálmodott alcsúti kastély és parkja mára különleges értékévé vált a hazai és európai történeti kertek és arborétumok között. A kert tervezésével és kialakításával József nádor Tost Károlyt bízta meg. A kert két nagy építési periódusa József nádorhoz és fiához József főherceghez köthető. Az alapító és fia munkája a mai ember számára is példamutató nemzeti örökséggé vált.

Az II. világháború követően a kastély pusztulása alapvetően meghatározta a kastélykert sorsát. A kert elvesztette egyensúlyi állapotát, évtizedeken át elhanyagolt állapotban várta jobb sorsát. Ezen időszak alatt csak a legminimálisabb fenntartó munkák elvégzésére volt lehetőség.

A 2009-ben EU-s forrásból megkezdett helyreállítási program két üteme valósult meg eddig, a jelenleg záruló pályázattal. A helyreállítási program alulról építkezve célozta meg a kert történetileg hiteles helyreállítását. Első lépésként az értékes faállomány megmentése, valamint a díszítő kitisztítása és a partfal helyreállítása volt a cél, amelyet 2012-re sikerült megvalósítani. Ezen időszak alatt a történeti elemek kutatása is megkezdődött, amelynek eredményeként elkészült a Kerttörténeti tudományos dokumentáció. Ez a dokumentáció képezte a további tervezés és a műemléki egyeztetések, az engedélyezési eljárás alapját.

A helyreállítási program második lépéseként „Az Alcsúti Arborétum fejlesztése” című, KEOP-3.1.2/09-11-2013-0031 számú pályázat keretein belül a kastélypark több pontján végeztük el hidak, utak, zsilipek felújítását. A **díszítő szökőkútjának** létesítésétől a gyönyörű látvány mellett a víz minőségének javulását is várjuk. A **babaház kertjének** rekonstrukciója egy 1910-es években készült fotó és a kertrégészeti kutatás alapján valósult meg. Az egykori kastély belső udvarában az újjáépített **díszmedence** a kastély hajdani pompájának és hangulatának egy kis töredékét idézi meg. Az **Alpinétum** eredeti formájának megfelelően kialakított Alpin tó és egy kis vízesés helyreállítja az Alpinétum mikroklímáját, ahol hegyvidéki fajok élnek. Az itt fellelt Mária szobor restaurálásával és a **Grotta** felújításával két családi kegyhely méltó helyreállítását is sikerült megvalósítani.

A történeti épített elemek hiteles helyreállításával közel két évszázados kulturális örökség megmentése kezdődött meg az utolsó pillanatban. A felújítás során az épített elemek teljes körű felújítását céloztuk meg, ám a megvalósítás számos esetben akadályba ütközött. Bár az 1950-es évek pusztítása óta csak néhány évtized telt el, mégsem sikerült mindent pontosan felkutatni. Azok a kertrészek (Herminasziget - Fürdőház), amelyek további kutatást igényelnek, a harmadik fejlesztési ciklusban újulhatnak meg.

A kert történetiségét, növénytanai értékeit és a legfontosabb látnivalók megismerését szolgálja a pályázattal megvalósuló új **tanösvény**, valamint a kert kialakulását részletesen ismerető „Fedezze fel az Alcsúti Arborétumot” című kiadvány.

Solymár András
az arborétum természetvédelmi kezelője

Az Alcsúti Arborétum mesévilága

A Dunántúlon, hazánk fővárosától csupán egyórányi autóútra van egy hely, melyet tulajdonosai egy bő évszázad alatt nagy szakértelemmel, rengeteg munkával és átható szeretettel pusztaságból földi paradicsommá varázsoltak. Az Alcsúti Arborétum a tájformálás csodás példája, a kastély kertje pár év múlva ünneplő alapításának kétszázadik évfordulóját.

József nádort a példamutatás ösztönözte, amikor hírhedten rossz minőségű, kopár, szikes területű birtokát megvásárolta. A palatinusz így vélekedett: „Addig kell ültetni és plántálni, és újra ültetni, és újra plántálni, míg végre meg nem fogan!”

Ahhoz, hogy a kopár táj – melyen Jókai Mór leírása szerint csupán három fa állt - buja, szép kertté váljon nem csupán a közeli Csaplári-erdőből telepítettek át fajokat, hanem rendkívüli költséggel sok egzotikus fát is ültettek, amelyek azelőtt az országban ismeretlenek voltak. Ez időben került az országba sok, ma már közismert és elterjedt fafaj. A kor divatfája, a platán elterjesztésében a nádornak nagy szerepe volt, innen, Alcsútról származnak a Margit-szigeti és a városligeti faóriások is. A mára 24 törzset növesztő óriás-tuja ligetszerűen veszi körbe a legvastagabb törzset. A legidősebb libanoni cédrussal is Alcsút büszkélkedhet. Az üvegházak, az orangerie majd az Ybl által tervezett pálmaház megszámlálhatatlan trópusi fajt is nevelt, messze földről érkeztek ide tanulni a kertészet szerelmesei, s a helyi kertészet nem csupán az uradalom számára termelt, hanem eladásra is. Ezért is nevezték az alcsúti kertet a hazai növényhonosítás mekkájának.

A kert kialakításában fontos szereppel bíró Váli-víz és az Acsai-víz a kertet határoló két természetes vízfolyás, melyek felduzzasztásával hozták létre a kert közepén a tavat, melyet a nádor fia, József Károly bővítettett mai formájára. A tavat artézi kutak is táplálták, az öntözést kiépített vízrendszerrel oldották meg, a szomszédos mocsaras mezők vizét is hasznosítva. A két patak által határolt egykori sziget magaslatán épült a kastély, melynek felépítése volt a nádor első feladata. Az 1820-tól hét évig épülő főépület az ország talán legszebb klasszicista kastélya lett, mely Pollack Mihály nevét dicséri. A három periódusban felépült kettős U alaprajzú, kétszintes kastély pazar szalonjaival, különleges gyűjteményű fegyvertermével, főhercegi és főhercegnői szárnyra osztva kétszáz szobát számlált. A részletgazdag kápolna Storno Ferenc munkája volt. Az európai viszonylatban is páratlan gyűjteményű könyvtár 60 000 kötetet számlált, melynek fele botanikai témájú volt. A portikuszos homlokzattól a szabad kilátást a tóra az enyhe lejtésű Nagyrét adta és adja ma is. A tó partján ültetett facsoportok keretezték a feltáruló látványt.

A kert tervezése a híres Tost kertészdinasztia nevéhez fűződött, akikkel együttműködve József nádor is bekapcsolódott a tervezési munkába. A korábbi hagyományokkal szakítva angolkert stílusú, tájképi kertet alakítottak ki, ahol a kertépítész a táj természetes formáit utánozza. A kertet úgy tervezték, hogy a tájban sétálva mindenünnen nyíladékok (vue-k) tárultak a fontosabb épületekre.

A park minden zuga a tulajdonos és családja emlékét őrzi. Minden jelentős családi eseményt egy, vagy több fa ültetésével tettek emlékezetessé, s a kert egyes részeit a család tagjairól nevezték el.

A Habsburg-Lotharingiai család, a nádor és fiai, István és Károly főherceg is rendkívül nagy népszerűségnek örvendtek Magyarországon, melyet valódi hazájuknak tartottak. Mi sem érzékelteti ezt jobban, mint az, hogy a főhercegi hálószoba falain körben a magyar királyok szobrai sorakoztak, s családi képtáruk falain csupán három nem családbéli személy szerepelt: Kossuth Lajos, Deák Ferenc és Sebastian Kneipp atya, akinek József Károly főherceg a gyógyulását köszönhette.

A kastély és a többi épület 1944-ben tűzvész martalékává vált. A mozdítható maradványokat elhordták, a romokat bontásra ítélték, nem maradt más, csak a timpanonos portikusz és a megsemmisült mennyezetű és tetőzetű kápolna. Mára a park, ha nem is a teljes fényét mutatja, összességében a monumentalitást érzékelteti. Növénygyűjteménye és madárvilága jelentős, kutatási, oktatási és bemutatási feladatokat is ellát. Mindezek mellett azonban legnagyobb értéke tervezőjének szellemi alkotása, amit ma a jelenben megvalósulva látunk. Egy olyan képzőművészeti alkotás, melynek tárgya maga a természet és anyaga az élő növény.

H. Kolláth Mária

DINPI Ökoturisztikai és Környezeti Nevelési Osztály

A 24 törzset nevelő óriástuja legvastagabb törzse

BELÉNYESY KÁROLY

KERTRÉGÉSZETI KUTATÁSOK AZ ALCSÚTI ARBORÉTUM TERÜLETÉN

Kaland és tudomány...

Ki ne érezte volna legalább egyszer életében a vágyat a kalandra? Új földrészeket felfedezni, ismeretlen népekkel találkozni, vagy épp utazást tenni a múltba. Rejtélyeket megfejteni, megtalálni és kézbe venni egy-egy értékes leletet, elsőként leseperni a több száz, vagy épp ezer éves port a kincsről, legyen az egy rozsdás kard, ékszer, vagy épp egy szobor. A régészet ma is az a tudomány, melyben a kutatás módszerei és tárgya minden nap egy újabb felfedezéssel kecsegtet. Mondhatni a kaland minden nap bekopogtat az ablakon...

A múlt helyszínelői...

A régészet nem más, mint egy sajátos időutazás, egy múltba tartó nyomozás. A régészek sokkal inkább a múlt helyszínelői mintsem az idő jóvágású kalandorai. Az eszköztár és a módszerek is sokkal inkább hasonlítanak a nyomozók munkájára. Azért akad egy bökkenő, hiszen minden, amit vizsgálni szeretnénk, a föld alatt van. Ez a speciális helyzet nyilván speciális eszközöket kíván. A földalatti világot ma már számos modern eljárással lehet vizsgálni (geofizika, légifotózás, LIDAR felmérés), de a régésznek még mindig az ásó a legjobb barátja és ez feltehetően még sokáig így is marad.

A tények tudománya...

Akár kalandot keressük, akár a kifinomult módszerekről beszélünk, egy bizonyos: a régészet nem más, mint a tények tudománya. Az egyes leletek kora és értéke aligha lenne meghatározható anélkül, hogy a rájuk vonatkozó adatokat nem gyűjtjük be egy-egy feltárás során. Hiszen csak ezek birtokában tudunk megfelelő választ adni a felmerülő

*A belső udvarban újjáépült
a díszmedence*

kérdésekre. Ásni önmagában nem elég, érteni, értelmezni és rögzíteni kell minden információt. Hiszen a föld alatti világ nem hazudik, ha jó helyen és megfelelő alapossággal kezdünk hozzá a munkához, biztosak lehetünk abban, hogy akárcsak egy nagy könyv, feltárulnak a múlt lapjai. De bármilyen alapossággal is végezzük a régészeti kutatást, tudnunk kell, hogy a könyvben szereplő mondatok, szavak töredékesek, sokszor épp csak néhány adat áll rendelkezésre, hogy következtessünk az egykori valóságra. A föld alatti világ ugyanis csak árnyképe a réginek, elpusztult falak, gödrök, betemetett árkok, régen kirabolt, vagy bolygatott sírok figyelmeztetnek arra, hogy amit látunk, az csak egy kis töredéke az régmúlt egésznek.

*Az Alpinétum Mária-
szobrának talpzata*

Mi fán terem a kertrégészet?

Akár régészről legyen szó, akár csak a múlt szerelmeséről, mindenkinek megvan a kedvenc korszaka. Van, aki az őskorért lelkesedik, vagy épp az antik görög, vagy római kultúráért, s van, aki középkori város, vagy épp egy lovagi torna forgatóját látja maga előtt, ha lehunyja a szemét. Megannyi izgalmas téma, de akkor mégis mit keres a régész a korántsem olyan régi, sokszor alig 100-150 éves múltra visszatekintő kertekben?

Magyarország történeti kertjei, az egykori kastélyparkok, kolostori kertek sokak számára ismeretlen részei hazánk gazdag kulturális és természeti örökségének. Az idők során ezek arculata is sokat változott. Rekonstrukciójuk esetén jobbára csak a gondos levéltári kutatómunka nyomán felbukkanó tervlapokra, levelezésekre, archív fotókra támaszkodhatunk. Történetük ugyanakkor hagyományos régészeti módszerekkel is eredményesen kutatható. A szisztematikus, illetve szondázó régészeti feltárás különösen sok adatot szolgáltat az egykori úthálózatról, épületekről, szökőkutakról, medencékről, egyéb kerti létesítményekről, ezek alaprajzáról, szerkezetéről és az építés során felhasznált anyagokról. A hagyományos régészeti feltárás mellett, a kutatásokban nagy sikerrel alkalmazhatóak a geofizikai módszerek is, amelyek segítségével a talaj bolygatása nélkül gyűjthetünk információkat az egykori környezet földfelszínén ma nem látszó részleteiről. Több módszer kombinációjával pedig hiteles, a helyreállításokat megalapozó információkat kaphatunk az általában több hektáros kiterjedésű kertekről. A feltárások eredményei alapján nem meglepő, hogy történeti kertek rekonstrukciója esetén, az örökségvédelmi hatóság részéről ma már határozott elvárás a komplex, régészeti feltárással kiegészített megelőző kertkutatás elvégzése.

Így kerülhetett sor az Alcsúti Arborétum történeti parkjának rekonstrukciójához kapcsolódóan az egykori úthálózat, hidak, már csak archív fotókról ismert kerti létesítmények régészeti kutatására. Ennek eredményeként ma nemcsak a főhercegi kert sétányairól, hanem az ún. Babaházról, annak régi lugasáról, és az Alpinétum állatházairól is sokkal több információ áll rendelkezésre. Ennek, és a gondos történeti kutatáson alapuló tervezésnek köszönhetően az elpusztult kastély mementójaként álló timpanon körüli park kezdi visszanyerni egykori pompáját.

A Babaház megújult környezete

Folyik a Babaház sétányának kutatása

SZÉCHENYI 2020

Európai Unió
Európai Regionális
Fejlesztési Alap

MAGYARORSZÁG
KORMÁNYA

BEFEKTETÉS A JÖVŐBE

BELÉNYESY KÁROLY

Egy arc a múltból...

A feltárás talán legizgalmasabb és nem várt felfedezése az Alpinétum régészeti kutatásának köszönhető. Ahogy azt a hely neve is sugallja, az állatházak: a medve- és sasketrec, illetve a kisállat kifutó mögött megbújó, keskeny, mester-séges szurdokvölgy, a kis tavacskájával az Alpesek hangulatát volt hivatott visszaidézni.

Még a feltárás előtt felfigyeltünk az Alpinétum végében álló szobortalapzatra, amellyel kapcsolatban sokáig tartotta magát az a feltételezés, hogy az ott álló Szűz Mária szobrot a tó szigetén álló Grottába vitték, így ma az ott látható. A régészeti feltárás azonban ennél sokkal izgalmasabb eredménnyel szolgált.

A szobortalapzat körül megtaláltuk az egykori sétány maradványait, amiből kiderült, hogy a kis völgyben rusztikus kövekkel szegélyezett út haladt egészen a szoborig, amelyet több kőpad szakított meg, egy épp a talapzattal szemben állt, amely így, még a feltárás befejezése előtt is különös hangulatot kölcsönzött a helynek. A kutatás során azután, legnagyobb meglepetésünkre, egy szobor töredékei kezdtek előbukkanni. A mintegy kétenyérnyi, tenyérnyi festett kerámia töredékek törve, közvetlenül a talapzat mögött heverték a földben. A ruhát mintázó maradványok és egy kéz után kisvártatva, a szobor finom vonású arcát tartottuk a kezünkben, majd sorra kerültek elő az Immaculata-szobor, azaz a glóbuszt övező és egyben a gonoszt jelképező kígyó fején taposó, kezét imára kulcsoló Szűz Máriát mintázó kompozíció töredékei.

A ledöntött, összetört, majd elfeledett szobor sorsa talán összecseng az arborétum sorsával, hiszen akárcsak a Habsburg főhercegi kert, a Mária szobor is újra életre kel, maradványait ma restaurátorok tisztítják és illesztik össze, hogy annak másolatát, a megújuló park és az Alpinétum részeként hamarosan a látogatók is megcsodálhassák.

A Grottán látható Mária szoborról sokáig azt tartották, hogy ez állt eredetileg az Alpinétumban.

A Mária szobor töredéke

ORSZÁGOS SAS SZÁMLÁLÁS

A korábbi évekhez hasonlóan, idén január 16-18-án is megszámloltuk a Magyarországon teletlő ragadozómadarakat. A XII. Országos sas szinkronszámlálásban a Duna-Ipoly Nemzeti Park Igazgatóság szakemberei is részt vettek, közösen a többi nemzeti park igazgatóságokkal, az MME Ragadozómadár-védelmi Szakosztályával, Monitoring Központjával, a Helicon Life programmal, és más civil szervezetekkel együttműködve.

A program célja, hogy képet kapjanak a szakemberek a hazai és a telet nálunk töltő ragadozómadár fajok populációjának nagyságáról, a fontosabb gyülekezőhelyekről, táplálkozó területekről. Ennek a tudásnak a statisztikai adatokon túlmenően gyakorlati jelentősége is van, hiszen elősegíti a védelmi munka szervezését, kijelöli azokat a fontosabb táplálkozó és gyülekező területeket, ahol fokozottan oda kell figyelni a helyes gazdálkodási gyakorlatra. Gondoljunk az utóbbi években gyakorivá vált szándékos vagy másodlagos mérgezéses esetekre, melyeknek igen gyakran a kiemelt természetvédelmi oltalom alatt álló rétisasok, parlagi sasok, szirti sasok, és egyéb védett ragadozó madár fajok is áldozatul estek.

Rétisas

Az egyes régiók kijelölt koordinátorai fogták össze a terepi munkát, szervezték meg a felmérésben résztvevő csoportokat, a felmérendő területeket. A spektívekkel, kézi távcsövekkel „felfegyverkezett” csapatok egyidőben, azonos módszerrel az ország jelentősebb sasos élőhelyein végezték a megfigyeléseket. Az összesítések alapján rekordszámú, 394 felmérő vett részt országszerte, növekedett a megfigyelt területek száma és területe is, amely minden eddiginél teljesebb felmérést eredményezett.

Fiatal rétisas

A XII. Országos Sasszinkron keretében a következő sasmegfigyelések történtek: **rétisas: 702-735, parlagi sas: 272-280, fekete sas: 5, szirti sas: 4 példány.**

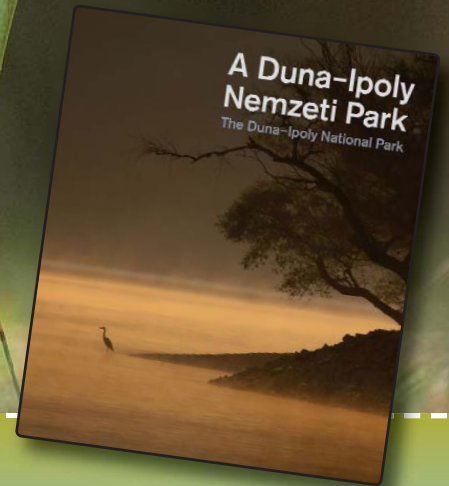
Az adatokat a korábbi felmérésekkel összevetve, a legtöbb sas idén került lencsevégre.

Klébert Antal
természetvédelmi örkerület vezető

ALBUM-AJÁNLÓ

Megjelent a Duna-Ipoly Nemzeti Park album!

A Duna-Ipoly Nemzeti Parkról most először jelent meg nagy formátumú, művészi igényességű fotóalbum. A hiánypótló albumot lapozgatva a Pilis- Visegrádi-hegység, a Börzsöny, az Ipoly-völgy és a Duna szigeteinek legjellegzetesebb tájai, ritka, védett fajai elevenednek meg előttünk. A könyv 96 oldalon, 90 gyönyörű fotóval illusztrálja, hogy a természet titokzatos világába repítse az olvasót. Nézze meg Ön is! A könyv 4500 Ft-ért megvásárolható bemutatóhelyeinken és a budapesti Költő utcában lévő Zöld Pont Irodában.

Cincér Kázmér

Az év rovára 2015-ben Magyarországon a **nagy szentjánosbogár** (*Lampyris locustiluca*). Ez az apró rovar sok helyütt megtalálható, de az Alcsúti Arborétum volt az első, ahol szervezett séta keretében mutatták be a rajzását. A Hét-próbát megoldva rengeteg érdekeséget tudhatsz meg erről a különleges élőlényről. A megfejtések betűjelét összeolvasva pedig megtudod, hogy mit ünnepelünk idén, mihez kapcsolódik Alcsúton a Mécsbogár Fesztivál.

Ha megvan a megoldás, küldd be nyílt levelezőlapom, neved és címed pontos feltüntetésével!

Levelezési címünk:

1525 Budapest, Pf. 86.

Beküldési határidő: 2015. június 15.

Előző számunk rejtvényének megfejtése: tavaszi hérics, puszta árvalányhaj, apró nőszirm, kardoslepke, imádkozó sáska, pannonyik, tövisszúró gébics.

HÉTPRÓBA

1. Magyarországon hány szentjánosbogár faj él?

- e) csak egy
- m) kettő
- f) három

2. Kedvelt élőhelye a ...

- e) sűrű, száraz erdőségek
- é) párásabb élőhelyek
- f) fenyőerdők

3. A hím és a nőstény külalakja

- m) teljesen azonos
- n) nagyon különböző, erős ivari kétalakúság jellemzi
- o) egyformák, csak a nőstény kicsit nagyobb

4. A kifejlett bogár táplálkozik

- w) csigákkal
- x) virággal

- y) szájszervei csökevényesek, ezért nem

5. A szentjánosbogár ilyenkor világít:

- é) csak a rajzáskor, két héti, alkonyat után alig fél órási időszakban
- á) nyaranta éjszakánként adott időszakban
- í) bármely évszakban alkonyat után, alig fél órási időszakban

6. A hím vagy a nőstény világít?

- w) csak a nőstény
- v) mindkettő
- z) csak a hím

7. Mit csinál a kifejlett nőstény?

- e) egy helyben vár, legfeljebb a növényekre mászik fel, hogy jobban látható legyen ugyanúgy repül, mint a hím
- é) sokat eszik
- f) sokat eszik

KEDVEZMÉNYES BUSZBÉRLÉS!

A DINPI partneri megállapodást kötött az MB Travel Kft. személyszállítással foglalkozó céggel. Ennek keretében Budapestről **jelentős kedvezménnyel szállítanak csoportokat bemutatóhelyeinkre.** Buszos természetismereti kirándulásainkra kedvezményes csomagár vehető igénybe. Bővebben: www.mb-travel.hu
Email: mbtravel@mail.datanet.hu
Telefon: 06 1 350 0560

Királyréti Erdei Iskola és Látogatóközpont

Minősített erdei iskolánkban iskolai és óvodai csoportoknak szállással egybekötött változatos programokat biztosítunk. A helyszínen interaktív kiállítás és tanösvény is várja az érdeklődőket.

Látogatható: egész évben. **Cím:** 2624 Szokolya, Királyrét

Megközelítés: Kismarosról Erdei vasúttal vagy Volánbusszal Királyrétre

Információ: erdei iskola: Takáts Margit, 06 27 585 625;
látogatóközpont: Sevcsik András, 06 30 238 0063

E-mail: kiralyret@dinpig.hu

www.dunaipoly.hu

Pilisi Ien Látogatóközpont

Kiállítás mutatja be a Szénások hegycsoport természeti értékeit. A Nagy-Szénás tanösvény bejárásához szakvezetés, a Jági tanösvény bejárásához szakvezetés és természetvizsgáló hátizsák igényelhető.

Látogatható: előzetes bejelentkezés alapján egész évben.

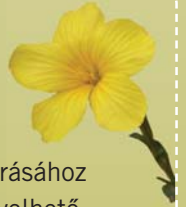
Cím: 2084 Pilisszentiván, Bányász u. 17.

Megközelítés: Budapest Árpád hídtól távolsági busszal a pilisszentiváni polgármesteri hivatalig, onnan 3 perc gyalog.

Telefon: Becsei Katalin, 06 30 5111 802

E-mail: szenasok@dinpig.hu

www.dunaipoly.hu

www.dunaipoly.hu

Kökörcsin Erdei Iskola

Természetismereti programokat kínálunk iskolai csoportok, egyesületek, turistacsoportok számára.

Látogatható: előzetes bejelentkezés alapján egész évben.

Cím: 2509 Esztergom Strázsas-hegy

Megközelítés: a 117. számú főút és az úgynevezett „Suzuki” út kereszteződésében.

Telefon: Dr. Jankainé Németh Szilvia, 06 30 663 4614
vagy 06 33 435 015, **E-mail:** esztergom@dinpig.hu

www.dunaipoly.hu

Alcsúti Arborétum

Látogatható: szerdától vasárnapig, valamint munkaszüneti és ünnepnapokon, március 1-től szeptember 30-ig 10-18 óráig, október 1-től február 28-ig 10-16 óráig. Viharos időben az Arborétum zárva tart.

Telefon: 06 22 353 219

www.dunaipoly.hu

Sas-hegyi Látogatóközpont

Látogatható: február 27-től november 1-ig; kedden, pénteken, szombaton és vasárnap 10-18 óráig
Terepi vezetés szombaton és vasárnap 11-17 óráig óránként, kedden és pénteken igény szerint.

Cím: Bp. XI. ker., Tájék u. 26.

Telefon: Kremnicsán János, 06 30 408 4370

E-mail: sashegy@dinpig.hu

www.dunaipoly.hu

Pál-völgyi-barlang

Látogatható: egész évben, hétfő kivételével minden nap 10.00-16.00.

Cím: Bp. II. ker., Szépvölgyi út 162.

Telefon: 06 1 325 9505

E-mail: palvolgy@dinpig.hu

Szemlő-hegyi-barlang

Látogatható: egész évben, kedd kivételével minden nap 10.00-16.00.

Cím: Bp. II. ker., Pusztaszeri út 35.

Telefon: 06 1 325 6001

E-mail: szemlohegy@dinpig.hu

www.dunaipoly.hu

Ócsai Tájház és Turján Ház

Látogatható: február 1-jétől november 30-ig, K-Szo. 9.00-16.00 óráig, vasárnap és ünnepnapokon 10.00-17.00 óráig.

Cím: Ócsa, Dr. Békési P. A. u. 4-6.

Telefon: Verbőczi Gyuláné, Erika 06 30 4943 368

E-mail: ocsaitajhaz@dinpig.hu

www.dunaipoly.hu